

Pistekirjoitus – miksi?

Kaikilla ihmisillä on oikeus oppia luku- ja kirjoitustaito ja hyödyntää niitä itselleen sopivalla tavalla iästä tai toiminnallisista esteistä riippumatta. Sokeilla, vaikeasti heikkonäköisillä ja kuurosokeilla ensisijainen luku- ja kirjoitustaidon väline on pistekirjoitus. Puhuva apuväline ei voi korvata pistekirjoitusta.

Jokaisella sokealla, vaikeasti heikkonäköisellä ja kuurosokealla on oikeus tiedonsaantiin sekä toiminnallisen lukutaidon hyödyntämiseen itselleen ja tilanteelleen sopivilla tavoilla ja apuvälineillä. Pistekirjoitus ja äänitteet eivät ole toistensa vaihtoehtoja. Yhdessä ne varmistavat sekä näkövammaiselle että kuurosokealle henkilölle tehokkaan tiedonsaannin. Osalle kuurosokeista pistekirjoitus on kuitenkin ainoa mahdollisuus omaehtoiseen lukemiseen ja kirjoittamiseen.

Pistekirjoitustaito on tärkeää oikeinkirjoituksen kannalta. Sen avulla selviää esimerkiksi, milloin käytetään isoa kirjainta, miten käytetään välimerkkejä ja matemaattisia merkkejä sekä miten vierasperäiset sanat ja nimet kirjoitetaan oikein. Lapsena oikeinkirjoitustaito ja kielen vivahteiden ymmärtäminen kehittyy, ja aikuisiällä näkövammautuneiden henkilöiden on tärkeää säilyttää elävä kontakti kirjoitettuun kieleen, minkä pistekirjoituksen osaaminen mahdollistaa.

Pistekirjoitustaito edistää näkövammaisen ja kuurosokean henkilön itsenäistä selviytymistä muistiinpanojen tekemistä, kohomerkintöjen ymmärtämistä julkisissa tiloissa, omien tavaroiden merkitsemistä jne. ja tukee itsenäistä tiedonsaantia sekä harrastustoimintaa, mm. musiikin harrastamista pistenuottikirjoituksen avulla ja kielten opiskelua.

Pistekirjoitusjärjestelmä

Pistekirjoitus on kuuteen pisteeseen perustuva, maailmanlaajuisesti käytössä oleva kohokirjoitusjärjestelmä. Pistekirjoitus perustuu tuntoaistiin ja sitä luetaan sormenpäillä. Se vastaa täysin näkevien tekstiä.

Pistekirjoitusta on kahdenlaista:

- 1) Paperille tai muoville painettu pistekirjoitus, joka vastaa painettua näkevien tekstiä. Pistekirjoitusta voidaan tuottaa pistetulistimilla, pistekirjoituskoneella tai kirjoittamalla käsin taulun ja pistimen avulla.
- 2) Sähköinen pistekirjoitus, joka luetaan pistenäytön avulla ja joka vastaa mm tietokoneen tai matkapuhelimen näytöltä nähtävää elektronisessa muodossa olevaa tekstiä. Sähköinen pistekirjoitus tuotetaan elektronisesta tekstistä sormilla luettavaksi ruudunlukuohjelman ja pistekirjoitusnäytön avulla (esimerkiksi saavutettavat www-sivut, sähköiset lehdet verkkosivuilla tai erilaisina sovelluksina, e-kirjat ja sähköpostit.) Jotta näyttöruuduilla näkyvät tekstit olisivat muunnettavissa apuvälineillä sähköiseksi pistekirjoitukseksi, tekstien on oltava saavutettavia.

Pistekirjoituksen käytön edellytyksiä

Tuntoaistin monipuolinen harjaannuttaminen on tärkeä osa pistekirjoituksen opiskelua. Mahdollisuus oppia pistekirjoitusta edellyttää eri ikäryhmille sopivia monipuolisia oppimateriaaleja, riittävää määrää oppimisen ohjaajia ja opetuksen saamista. Näkövammaisen ja kuurosokean henkilön lähipiirin ja opettajien kannustava tuki on tärkeää pistekirjoitustaitoa opiskeltaessa. Pistekirjoituksen opiskeluun tulee olla mahdollisuus oppilaitosten lisäksi myös yksilöohjauksessa, jotta opiskelu olisi mahdollista eri elämäntilanteissa oleville ihmisille.

Pistekirjoitustaidon ylläpitäminen ja hyödyntäminen edellyttää, että erilaista pistekirjoitusaineistoa ja tarvittavia apuvälineitä on riittävästi saatavilla.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asettama Braille-neuvottelukunta